

TRANSLATING REPETITION IN DRAMATIC DIALOGUE

REDAREA STRUCTURILOR REPETITIVE ÎN TRADUCEREA DIALOGULUI DRAMATIC

CHIRILĂ ȘERBAN Ana-Cristina

Ph.D. student, Faculty of Letters and Communication Studies/Department of Languages,
University "Ștefan cel Mare", Suceava, Romania, anacristinaserban@yahoo.fr

Ne propunem o analiză aplicată a a strategiilor adoptate de traducătorii români ai lui Tennessee Williams în diversele secvențe textuale de *reluare* a unui component al discursului. Repetiția caracterizează *discursul oral creat* (concretizat, în corpusul nostru, în construcțiile *dialogului dramatic*), manifestându-se în *forme involuntare* (ca marcă a ezitării sau procedeu de auto-corectură) sau, cel mai adesea, în forme *intenționate*, menite să asigure *coeziune textuală* și să realizeze *mișcări argumentative* sau *strategii conversaționale*. În piesele lui Tennessee Williams, repetiția nu funcționează exclusiv ca marcă a oralității. Funcțiilor pragmatico-discursive ale acesteia, i se asociază *valori retorice* proprii stilului autorului, recunoscut ca maestru al lirismului dramatic. Ritmul și aliterația, construcțiile de tip *polisindenton*, formele paralelismului sintactic sau formele repetiției la distanță (refrenul în *crescendo* sau leitmotivul cu funcție semiotică) infuzează calități poetice unui dialog, care păstrează, în egală măsură, trăsături conversaționale.

1. Formele auto-repetiției

Propunându-ne o abordare pragmatică a analizei traducerii, vom investiga, mai întâi, tehnici de redare impuse de reluarea unui element de către *locutor* în cadrul unei *intervenții* [*self-repetition; same-speaker repetition* (Norrick 1987: 246); „monological repetition” (Bazzanella 1996: ix)]. Vom viza, cu precădere, *reluări libere intenționate* ale unui cuvânt sau ale unei sintagme în cadrul unui enunț sau reluări ale unui enunț în cadrul aceleiași replici.

În multe astfel de secvențe, miza traducerii, din perspectiva unei redări fidele a *intenționalității* locutorului ficțional (dublate de intenția arhi-enunțătorului), este realizarea unui efect echivalent de *intensificare* (accentuare a unei stări afective sau a unei idei).

Remarcăm, în acest sens, că textele-sursă manifestă o predilecție pentru formele *repetiției imediate, totale, identice*. Textele-țintă echivalează *efectul amplificator* prin variate *strategii oblice*, traducerea directă constituind o soluție rar adoptată de traducătorii români:

- redare prin forme ale *repetiției sintactice* (*anaforă cumulativă*) și schimbare a termenului *repetiției lexicale*;

- reformulare sintactică a structurii repetate: redare prin *chiasm*;
- transpunerea *repetiției lexicale* (reluare atât a formei cât și a conținutului) în forme ale *repetiției semantice* (forme ale *scrierii sinonimice*, manifestate prin reluare totală sau parțială a conținutului, cu schimbarea formei);
- echivalențe ale modalizatorilor cu funcție de amplificare în *construcțiile repetitive cumulative (incremental repetition)*;

În cazurile în care structurile repetitive cumulative sunt construite, în textul-sursă, pe o schemă de *reluare parțială* la nivelul unui grup nominal, traducerile tind să reducă substantivul englezesc la proforme (*not a single engine – nici măcar una*). Credem că acest tip de soluție ilustrează orientarea traducerii spre normele operaționale ale discursului-gazdă (*target-orientedness*), opțiunea traducătorului înclinând spre efecte de fluiditate în secvența tradusă (prin mijloace de *coeziune referențială*, substituite elementelor de *coeziune lexicală* din TS).

În alte locuri ale textului, varianta de traducere *extinde / amplifică* formele autorepetiției imediate, parțiale sau totale, obținând efecte contextuale suplimentare. Relatările *auto-centrate* ale pitorescului personaj Beulah, sunt marcate, în varianta lui Mihnea Gheorghiu, de valori asertiv-expressive intensificate prin subtile inserții ale profrazei emfatice *da*.

Restructurarea sintactică (prin fragmentarea frazelor coordonate) și expansiunea intensificatoare se dovedesc soluții compensatorii eficiente și în intervențiile în care formele *auto-reluării (immediate, totale, modificate)* din textul-sursă realizează mișcări argumentative de contestare.

2. Formele hetero-repetiției

Reluarea de către interlocutor a unui element sau a mai multor elemente din intervenția locutorului este comună în dinamica interacțiunii verbale. Dimensiunea dialogică este sugerată de diversele denumiri atribuite fenomenului, în studiile de limbă engleză: „other-repetition”, „second-speaker repetition” (Norrick, 1987) sau „next-turn repetition”, „allo-repetition”, „dialogic repetition” (Bazzanella, 1996: ix).

Analiza contrastivă întreprinsă în aceste rânduri urmărește în ce măsură pot fi păstrate formele și funcțiile acestui *procedeu coeziv* în traducerea pseudo-dialogului teatral. Ne vom raporta, în consecință, la mecanisme cere țin, în esență, de caracterul secvențial și interactiv al dialogului, reflectând principii fundamentale de organizare a conversației (precum regulile accesului la cuvânt) și modele de *structurare preferențială* a acesteia.

În acest sens, repetiția de tip dialogal nu poate fi discutată în afara conceptului de *adiacență*. Considerate, în unele studii, drept unități minimale ale organizării conversaționale

(Goffman, 1981), *perechile de adiacență* reprezintă secvențe de două enunțuri consecutive, produse de emițători diferiți, ordonate ca o succesiune de părți și structurate astfel încât prima parte reclamă cu necesitate o anumită parte a doua (Ionescu Ruxăndoiu, 1999: 50). *Reluări diafonice* se produc în toate perechile reprezentative pentru această clasă: întrebare-răspuns, salut-salut, ofertă sau invitație – acceptare / refuz, afirmație – acord / contestare (caz examinat în această lucrare, în cadrul subcapitolului dedicat actelor reprezentative) etc.

Pentru început, vom selecta drept secvențe ilustrative pentru obiectivele studiului nostru câteva tipuri repetitive în schimbul *întrebare-răspuns*. Folosind drept criteriu de selecție particularitățile textului-sursă, am constatat că formele *hetero-repetiției integrale* sau cele ale *hetero-repetiției parțiale* constituie frecvent soluții de redare pentru răspunsuri-sursă cu formă eliptică. Plecând de la structuri repetitive manifestate în textul-sursă, remarcăm că fenomenul se manifestă și în sens invers, astfel de strategii constituind opțiuni libere – relevante sau mai puțin relevante – ale traducătorilor, sau fiind impuse de resurse sistemice corelate cu date ale contextului verbal sau maxime conversaționale.

În sistemul sursă, *hetero-repetiția parțială* se manifestă frecvent (constituie un tipar sintactic) în perechea întrebare totală – răspuns scurt. Procedul se realizează prin reluarea în enunțul-răspuns a verbului auxiliar cu care a fost formulat enunțul interogativ adiacent. Soluțiile traductive variază de la la *reduceri* (Have you seen him? I have. – L-ai văzut? Da.) la *expansiuni*, adică redări prin construcții cu repetiție integrală modificată a predicatului (Will you tell her? I will. – Îi vei spune? Da, îi voi spune).

Astfel de strategii sunt impuse de particularități ale discursului-țintă în formularea răspunsurilor afirmative sau negative scurte (reluarea parțială a unui element al predicatului – posibilă în cazul formelor verbale la timpuri compuse – producându-se rar în vorbirea curentă).

Tendința generală este, totuși, de păstrare a modelului repetitiv în schimburile și în tranzațiile la nivelul cărora reluarea se constituie în *mecanism proairectic* (înlănțuire specifică dialogului dramatic, care asigură progresul acțiunii în universul ficțional al piesei). Strategia de *segmentare* în perechi repetitive a *hetero-repetițiilor în lanț* este operată de Mihnea Gheorghiu în traducerea savuroaselor înfruntări dintre Dolly și Beulah din Prologul piesei *Orpheus Descending*.

În *Menajeria de sticlă*, traducătoarea percepe corect folosirea ironică a heterorepetiției în răspunsuri formulate prin repetarea identică a întrebării, în prima parte a intervenției: prefațarea părții de răspuns care oferă informația nouă prin secvențe repetitive cu rol de confirmare mimează comportamentul de sprijin, conferind replicilor lui Tom *note zeflemitoare*, păstrate de traducere.

Aplicarea acestor strategii se dovedește, însă, dificilă, în alte secvențe ale textului. Considerarea *nivelului presupozitional* în schimburi precum cel redat mai jos impune soluții mai subtile decât simpla reluare parțială a unor elemente din intervenția precedentă: în opinia noastră,

un plus de relevanță ar fi fost conferit de traducerea elementului *position* prin „funcție” (*Ce funcție deține tânărul acesta la depozit?*). Justificarea este oferită de așteptările înalte ale Amandei – formulate în alte locuri ale textului – privind statutul socio-economic al unui eventual pretendent. Contrastul dintre acestea și realitatea meschină ar putea fi astfel reformulat, în textul-sursă, prin reluarea de tip *asteismus*: funcție – funcționar.

Mișcările argumentative de *contestare* sunt frecvent formulate prin diverse structuri de *reluare diafonică*: aserțiune pozitivă – aserțiune negativă, aserțiune – întrebare ecou sau afirmare – contestare – reafirmare. În secvențe complexe, care combină mai multe astfel de structuri, traducătoarea recurge inspirat la tehnicile explicitării prin expansiune: în locuri în care textul-sursă folosește exclusiv mijloace repetitive pentru a marca diverse mișcări argumentative, textul-țintă prezintă *elemente conversaționale suplimentare* (evidențiate prin litere aldine cursive) care facilitează decodarea *orientării ilocuționare*.

În *Orpheus Descending*, formele repetiției diafonice construiesc secvențe memorabile de *susținere comunicativă* și de *sprijin fatic*, în dialogul dintre două personaje secundare, Beulah și Dolly. Asigurând cadrul acțiunii dramatice, „bârfa” acestora completează golurile informaționale din derularea scenică a evenimentelor sau asigură comentarii ale întâmplărilor din universul ficțional. Dinamica acestui schimb conversațional este asigurată de replici inițiative ale personajului Beulah, cadențate prin hetero-repetiție, de replici ale personajului Dolly. Replicilor afirmative de confirmare li se adaugă întrebări cu *funcție fatică de menținere a contactului*, încadrate în construcții repetitive. Reținând strategia conversațională și ritmul dialogului, traducătorul Mihnea Gheorghiu traduce astfel de secvențe cu minime pierderi de efecte contextuale.

Echivalențe remarcabile sunt reușite și în secvențele în care reluările în casacadă asigură *efecte comice*: reconfigurat în notele colorate ale discursului colocvial, „corul” modern prefațează acțiunea dramatică (recurenta temă a unei „morți anunțate”, amintind de conversații de fond similare din *Cat on a Hot Tin Roof*). În astfel de tranzacții, formele autorepetiției sunt dublate de heterorepetiție, replica interlocutorului conferind intervenției inițiative valori intensificatoare suplimentare.

3. Concluzii

Observăm că, la nivelul *structurilor auto-repetitive*, variantele de traducere reușesc să realizeze efecte echivalente de *intensificare* a unor stări afective sau a unor idei prin variate *strategii oblice*: echivalențe între tipuri de realizare a repetiției (forme ale repetiției lexicale redade prin forme ale repetiției semantice sau ale repetiției sintactice), echivalențe ale modalizatorilor cu funcție de amplificare în construcții repetitive cumulative. În privința *hetero-repetițiilor*, tendința

generală este de păstrare a modelului repetitiv în schimburile și în tranzacțiile la nivelul cărora reluarea se constituie în mecanism proairectic asociat *procedeeleor stilistice* (reluarea ironică, repetiția de tip antanaclază) sau *mișcărilor conversaționale* (reluarea cu funcție de contestare sau de reafirmare a unui conținut contestat, sau repetiția cu rol de confirmare, de ranforsare și de sprijin fatic). Reținând strategiile conversaționale și ritmul dialogului, traducătorii redau astfel de secvențe cu minime pierderi de efecte contextuale prin redare fidelă a structurilor repetiției diafonice și ocazionale expansiuni ale enunțurilor prin particule pragmatice care facilitează decodarea orientării ilocuționare. Opțiunile traducătorilor de a omite elementul repetitiv în anumite perechi de adiacență sunt justificate uneori de diferențe sistemice (cazul reluării parțiale a predicatului în formularea răspunsurilor afirmative sau negative scurte). În alte instanțe, lipsa de percepție a funcției stilistice a procedeeului sau opțiunea liberă de a omite fenomenul rezultă în pierderi de efecte contextuale la nivelul mărcilor intensificării (spre exemplu, acte de contestare sau mișcări de incriminare atenuate).

Analiza întreprinsă arată că traducerile de dialog dramatic pot reda impresia de „autentic conversațional”, recurgând la aceleași sau la alte tipuri de strategii și proceduri caracteristice schimburilor verbale curente, construind, astfel, un discurs cu un tip de coerență sintactico-semantică similară cu a originalului.

Bibliografie:

- Bazzanella, C. (ed.), 1996. *Repetition in Dialogue*. Tübingen, Niemeyer.
- Goffman, E., 1981. *Forms of Talk*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press.
- Ionescu Ruxândoiu, Liliana, 1999. *Conversația. Structuri și strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, Ediția a II-a, București, Editura ALL.
- Johnstone, B., 1994. “Repetition in discourse: a dialogue”, în Johnstone, B. (ed.) *Repetition in Discourse. Interdisciplinary Perspectives*, vol. 1. Norwood (NJ): Ablex Publishing Corporation, 1-22.
- Norrick, N. N. 1987. “Functions of repetition in conversation”, în *Text*, 7/3, pp. 245-64.
- Tannen, D. 1989. *Talking Voices: Repetition, Dialogue, and Imagery in Conversational Discourse*. New York, Cambridge University Press.

Corpus de studiu :

- Williams, Tennessee, 1978. *Teatru*, București, Editura Univers.
- Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America.
- Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1957 – 1980*, New York, The Library of America.
- Williams, Tennessee, 2010. *Un tramvai numit Dorință*, trad. Antoaneta Ralian, București: Art.
- *** *Teatrul american contemporan, 1968*. Editura pentru literatură universală, București.

ACKNOWLEDGMENT: This paper was supported by the project „Sustainable performance in doctoral and post-doctoral research PERFORM” - Contract no.POSDRU/159/1.5/S/138963, project co-funded from European Social Fund through Sectorial Operational Program Human Resources 2007-2013.

Scientific Board

Honorary Presidents

- Acad. Clodovee Vlăduțescu (Bucharest, Romania)
Prof. George Bana, PhD, honorary member of the Romanian Academy (Paris, France)

President

Prof. Calin Enăchescu, PhD (Tîrgu Mureș - Romania)

Members

- Prof. Virgil Nemoianu, PhD (Washington - USA)
Prof. Antonio Spadaro, PhD (Rome - Italy)
Prof. Cyrille Bertelle, PhD (Paris, France)
Prof. Alexandru Niculescu, PhD (Udine, Italia)
Prof. Catherine Mayaux, PhD (Cognac-Pontaine, France)
Prof. Francesco Miano, PhD (Rome, Italy)
Prof. Anisot Patreanu, PhD (Chignolo, Molitova)
Prof. Mircea Muthu, PhD (Cluj-Napoca, Romania)
Prof. Rodica Pop, PhD (Cluj-Napoca, Romania)
Prof. Constantin Schifimiet, PhD (Bacharov - Romania)
Prof. Cornel Sigrizescu, PhD (Tîrgu Mureș - Romania)
Prof. Alexandru Căstăcean, PhD (Tîrgu Mureș - Romania)
Prof. Cornel Morvan, PhD (Tîrgu Mureș - Romania)
Assoc. Prof. Dorin Popa, PhD (Iasi - Romania)

Organizing Committee

President

Prof. Iulian Boldes, PhD (Tîrgu Mureș, Romania)

Secretaries

- Assoc. Prof. Giordano Alarozu, PhD (Tîrgu Mureș, Romania)
Assoc. Prof. Lenuța Chiroac, PhD (Tîrgu Mureș, Romania)
Assoc. Prof. Corina Teodor, PhD (Tîrgu Mureș, Romania)
Assoc. Prof. Dorintru-Mărcuș Buda, PhD (Tîrgu Mureș, Romania)

Members

- Assist. Prof. Eugeniu Nistor, PhD (Tîrgu Mureș, Romania)
Assist. Prof. Bianca-Cristina Ilan, PhD (Tîrgu Mureș, Romania)
Assist. Maria Laura Rus, PhD (Tîrgu Mureș, Romania)
PhD Candidate Andreea Sîmăcean (Tîrgu Mureș, Romania)
PhD Candidate Ana Stoca (Tîrgu Mureș, Romania)

Conference Schedule

THURSDAY – 4 DECEMBER 2014

9⁰⁰-10⁰⁰ - REGISTRATION – ROOM R2)
10⁰⁰-11³⁰ - WELCOME AND OPENING – AULA MAGNA

12⁰⁰-14⁰⁰ – PAPER PRESENTATIONS ON SECTIONS:

LITERATURE
LANGUAGE AND DISCOURSE
COMMUNICATION AND PUBLIC RELATIONS
JOURNALISM
HISTORY AND CULTURAL MENTALITIES
PSYCHOLOGY
POLITICAL SCIENCES AND INTERNATIONAL RELATIONS
EDUCATION SCIENCES

14⁰⁰-15⁰⁰ - LUNCH

15⁰⁰-19⁰⁰ - PAPER PRESENTATIONS ON SECTIONS

19⁰⁰ - GRATULATORY DINNER

FRIDAY – 5 DECEMBER 2014

SIGHTSEEING: CULTURAL OBJECTIVES IN MUREȘ COUNTY

ALPHA Institute for Multicultural Studies
“PETRU MAIOR” University of Tîrgu Mureș
“GHEORGHE ȘINCAI” Institute for Social
Sciences and the Humanities, Tîrgu Mureș

The International Scientific Conference

LITERATURE, DISCOURSE AND
MULTICULTURAL DIALOGUE

2nd EDITION

4-5 DECEMBER 2014

TÎRGU MUREȘ

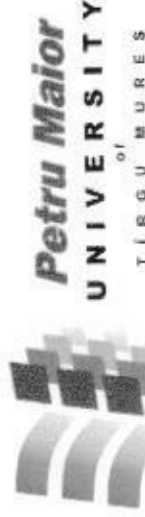
ROMANIA

Asociația pentru cultură,
multimedia și educație democratică

„Gh. Șincai” Institute for Social
Sciences and the Humanities

The International Scientific Conference
LITERATURE, DISCOURSE AND MULTICULTURAL DIALOGUE

2nd Edition, Tirgu Mureș, 4-5 December 2014, "Petru Maior" University of Tirgu Mureș

CERTIFICATE OF ATTENDANCE

Awarded to Mr / Mrs:

Ana-Cristina Chirilă Șerban, PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

For His / Her valuable contribution to the Conference.

"Petru Maior" University Rector, Prof. dr. CĂLIN ENĂCHESCU

President of the Conference, Prof. IULIAN BOLDEA, PhD

